

Πεζοπορώντας στη Γουατεμάλα

Κείμενο - Φωτογραφίες: Μάκης Κακολύρης

Το ηφαίστειο Φουέγο όπως φαίνεται από το ηφαίστειο Ακατενάνγκο.

Στην ιθαγενή γλώσσα Νάουατλ του Μεξικού, η λέξη *Cuauhtēmallān* σημαίνει «τόπος πολλών δένδρων». Ωστόσο, η Γουατεμάλα, χώρα της Κεντρικής Αμερικής, δεν είναι μόνο χώρα των πολλών δένδρων, αλλά και των πολλών ηφαιστειών –αριθμεί 37 ηφαιστεια– εκ των οποίων τα τέσσερα είναι ενεργά. Πρόκειται για χώρα ως επί το πλείστον ορεινή, όπου ο ταξιδιώτης πρέπει να φτάσει στα ανατολικά για να συναντήσει ευθεία δρόμου που θα ξεπερνά τα πεντακόσια μέτρα ή επίπεδη καλλιεργήσιμη γη. «Γη ατίθαση», γράφει ο Κώστας Ζυρίνης, «χωράφια σκληροτράχηλα που αναμετρούνται με ανυποχώρητους και αγέλαστους Μάγια». ¹ Καλαμπόκι, καφές, μπανάνες και ζαχαροκάλαμο είναι τα προϊόντα που κυρίως καλλιεργεί και εξαγει η χώρα. Ωστόσο, το 70% της καλλιεργήσιμης γης ανήκει στο 3% του πληθυσμού (που κι αυτό δεν είναι Μάγια αλλά Λατίνοι). «Ίσως αυτό να σου λύσει την απορία γιατί οι Μάγια είναι αγέλαστοι τύποι. Και περίπου δύσπιστοι απέναντι σ' εμάς τους γκρίνγκος», συμπληρώνει ο Ζυρίνης. Και όχι μόνο γι' αυτό. Αλλά και λόγω των βασανιστηρίων, των δολοφονιών, των εξαφανίσεων, των εκτοπίσεων και της πολιτικής της «καμένης γης» στα οποία υποβάλλονταν

οι ιθαγενείς από το 1954, όταν ανατράπηκε σε σχεδιασμένο από τις ΗΠΑ πραξικόπημα ο μεταρρυθμιστής πρόεδρος Χακόμπο Άρμπενς Γκουσμάν (Jacobo Árbenz Guzmán). Το πραξικόπημα έχει μείνει γνωστό ως «πραξικόπημα της μπανάνας», καθώς έγινε προκειμένου να αποτραπεί η αγροτική μεταρρύθμιση της κυβέρνησης Άρμπενς, που προέβλεπε, μεταξύ άλλων, την αναδιανομή στους αγρότες του 40% των γαιών που κατείχε η νεοαποικιακή αμερικανική εταιρεία United Fruit Company (διάδοχος της οποίας είναι η σημερινή Chiquita). Έτσι, μέχρι και το 1996, που έληξε ο 36ετής εμφύλιος πόλεμος, με την ειρηνευτική συμφωνία, υπό την αιγίδα του ΟΗΕ, μεταξύ των ανταρτών που δραστηριοποιούνταν στα βουνά εναντίον των φιλοαμερικανών δικτατόρων και του συντηρητικού προέδρου Άλβαρο Αρσού (Álvaro Arzú), οι ιθαγενείς θα βίωναν τα μύρια όσα ως δήθεν υποστηρικτές των ανταρτών.

Με μέγεθος μικρότερο απ' αυτό της Ελλάδας, αλλά με πληθυσμό που ξεπερνά τα 16 εκατομμύρια, η Γουατεμάλα συνορεύει στα βόρεια και βορειοδυτικά με το Μεξικό, στα βορειοανατολικά με το Μπελίζε, στα νοτιοανατολικά με το Ελ Σαλβαδόρ και την Ονδούρα, ενώ νοτιοδυτικά

βρέχεται από τον Ειρηνικό Ωκεανό και ανατολικά από την Καραϊβική Θάλασσα. Ο πληθυσμός της χώρας αποτελείται από Λαντίνο (Μεστίσος, αλλά και άλλους ισπανόφωνους κατοίκους, 41,4%), Ευρωπαίους ισπανικής, αγγλικής, ιταλικής, βελγικής, γερμανικής και σκανδιναβικής καταγωγής (18,5%), και γηγενείς Μάγια (40,1% – οι Κιτσέ αποτελούν το 9,1%, οι Κακτσικέλ το 8,4%, οι Μαμ το 7,9%, οι Κέκτσι το 6,3%, και οι άλλοι Μάγια το 8,6%). Επίσημη γλώσσα είναι τα ισπανικά, αλλά οι γλώσσες που μιλούν οι ιθαγενείς ξεπερνούν τις 20. Πρωτεύουσα είναι η Πόλη της Γουατεμάλας. Ο πληθυσμός της μαζί με τα προάστια υπερβαίνει τους 3.700.000 κατοίκους. Νόμισμα της χώρας είναι το κετσάλ (quetzal) (1 ευρώ = 8,5 κετσάλ), που πήρε το όνομά του από το ομώνυμο «εθνικό πτηνό» κατά τους Γουατεμαλτέκους.

Αντίγουα

Ενδίδοντας στις φήμες που θέλουν την πρωτεύουσα να είναι επικίνδυνη, μεταβήκαμε απευθείας από το αεροδρόμιο στην Αντίγουα (Antigua),

αποστερώντας έτσι από τους εαυτούς μας την ευκαιρία να επισκεφθούμε το Αρχαιολογικό και Εθνολογικό Μουσείο με εκθέματα της τέχνης των Μάγια. Πρώτος μας σταθμός λοιπόν ήταν η Αντίγουα, όπου καταλύσαμε στο πολύ καθαρό και φθηνό ξενοδοχείο Paseo de la Merced. Η Αντίγουα βρίσκεται μόλις τρία τέταρτα μακριά από την πρωτεύουσα και είναι αναμφίβολα η πιο όμορφη πόλη της Γουατεμάλας, με καλά διατηρημένα κτίρια μπαρόκ αρχιτεκτονικής με επιρροές του ισπανικού ύφους μουδέχαρ. Από το 1543 έως το 1776 ήταν πρωτεύουσα της ισπανικής αποικίας της Γουατεμάλας, μιας περιοχής που περιελάμβανε σχεδόν όλη τη σύγχρονη Κεντρική Αμερική και την πολιτεία Τσιάπας στο Μεξικό. Όμως η πόλη ερειπώθηκε από ισχυρούς σεισμούς: ο πρώτος στις 29 Σεπτεμβρίου 1717 κατέστρεψε περίπου 3.000 κτίρια, ενώ ένας νέος ισχυρός σεισμός το 1773 αφάνισε την πόλη ολοσχερώς. Αρκετές εκκλησίες που καταστράφηκαν εν μέρει από τον σεισμό υπάρχουν μέχρι και σήμερα. Η Αντίγουα ανακηρύχθηκε Μνημείο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO το 1979.

Τα δίδυμα ηφαίστεια Φουέγο και Ακατενάνγκο όπως φαίνονται από τη λίμνη Ατιπλάν.

Ανάβαση του ηφαιστείου Ακατενάνγκο

Η Αντίγουα περιβάλλεται από τα ηφαίστεια Άγουα (Agua, 3766μ.), Ακατενάνγκο (Acateñango, 3976μ.) και Βολκάν ντε Φουέγο (Volcán de Fuego, 3763μ.). Το Φουέγο, που εξερράγη τελευταία φορά τον Ιούνιο 2018, προκαλώντας τον θάνατο 194 ατόμων, ενώ 234 άτομα συνεχίζονται να αγνοούνται, είναι ένα από τα τέσσερα ενεργά ηφαίστεια της Γουατεμάλας. Τα άλλα τρία είναι το Πακάγια (Pacaya, 2522μ.), το οποίο είναι ενεργό από το 1965, ενώ εξερράγη τελευταία φορά το 1994· το Σάντα Μαρία (Santa Maria, 3772μ.), που υψώνεται πάνω από το Κετσαλτενάνγκο· ενώ δίπλα του βρίσκεται το πιο νεαρό ηφαίστειο, το Σαντιαγίτο (Santiaguito), του οποίου η τελευταία έκρηξη σημειώθηκε τον Φεβρουάριο του 2003.

Το εντυπωσιακότερο απ' όλα είναι το Φουέγο, του οποίου οι συνεχείς βρυχηθμοί συνοδεύονται από πυκνές στήλες καπνού και μικρές ροές λάβας. Η προσέγγιση του Φουέγο, μόνο μέχρι ενός ορισμένου σημείου φυσικά, γίνεται από το διπλανό δίδυμο ηφαίστειο Ακατενάνγκο. Το σημείο αφητηρίας του μονοπατιού βρίσκεται στα βόρεια του ηφαιστειακού συμπλέγματος, σε υψόμετρο 2400μ. περίπου. Μιλιούνια είναι οι τουρίστες που ανεβαίνουν καθημερινά το Ακατενάνγκο, οι περισσότεροι με περιβολή που ταιριάζει περισσότερο σε παραλία της Καραϊβικής και λιγότερο σ' ένα ηφαίστειο με τόσο μεγάλο υψόμετρο. Το πακέτο της επίσκεψης (μεταφορά από την Αντίγουα και οδηγός βουνού) στοιχίζει 120 κετσάλ (14 ευρώ) και περιλαμβάνει και τη διανυκτέρευση σε σκηνές. Τέσσερις ώρες διαρκεί η ανάβαση μέχρι την περιοχή της κατασκήνωσης στα 3600μ., σημείο όπου οι πεζοπόροι καταλούν για τη νυχτερινή παρατήρηση του Φουέγο, που είναι πραγματικά εντυπωσιακή λόγω της ροής κόκκινης λάβας. Δεν θα συγχωρήσω ποτέ στον εαυτό μου το γεγονός ότι, ένεκα του τσουχερού κρύου, αναγκάστηκα να χωθώ στον ζεστό μου χειμερινό υπνόσακο από τις 7 μ.μ. (νυχτώνει γύρω στις 6:30 μ.μ.), έτσι που, όταν στις 9 μ.μ. ακούστηκε ένα μεγάλο βουητό και στη συνέχεια τα ξεφωνητά θαυμασμού του κόσμου, εγώ προσπαθούσα να βγω από τη σκηνή, ενώ ταυτόχρονα έψαχνα μάτια τη φωτογραφική μου μηχανή. Την επομένη το πρωί στις 4:30 ξεκίνησε η ανάβαση προς την

κορυφή του Ακατενάνγκο για να δούμε την ανατολή, όπου στην πορεία μου εμφανίστηκαν τα πρώτα συμπτώματα της νόσου του υψομέτρου. Το τσουχερό κρύο της κορυφής (η θερμοκρασία ήταν υπό το μηδέν) μας ανάγκασε να εγκαταλείψουμε τα αρχικά μας σχέδια και να επιστρέψουμε στην κατασκήνωση για να θεαθούμε από εκεί την ανατολή.

Ανάβαση του ηφαιστείου Ταχουμούλκο

Μετά την Αντίγουα, μεταβήκαμε στο Κετσαλτενάνγκο (Quezaltenango) ή Σέλα (Xela), δεύτερη μεγαλύτερη πόλη της Γουατεμάλας, προκειμένου να ανέβουμε στο υψηλότερο ηφαίστειο της χώρας, το ανενεργό Ταχουμούλκο (Tajumulco, 4220μ.). Τρεις ώρες άθλιου δρόμου από τη Σέλα, για να ξεκινήσουμε στη συνέχεια από τα 3000 μέτρα το ανέβασμα του βουνού μαζί με τα πλήθη των γηγενών κάθε ηλικίας που φορούσαν ακόμη και σανδάλια ή τακούνια και μετέφεραν μαζί τους στην καλύτερη περίπτωση κάποια κουβέρτα, καθώς και τη ματσέτα για να κόψουν ξύλα για τη φωτιά που θα τους επέτρεπε τη διανυκτέρευση εν είδει προσκυνήματος στην κορυφή.

Κάποια στιγμή μας πλησίασε ένας άνδρας, ο οποίος ζητούσε επίμονα να φωτογραφηθεί μαζί μας· ήταν ο δήμαρχος της περιοχής, ο οποίος ίσως ήθελε να χρησιμοποιήσει τη φωτογραφία στην επόμενη προεκλογική του εκστρατεία ως τεκμήριο της τουριστικής ανάπτυξης του ηφαιστείου επί των ημερών του. Τα σκουπίδια βρίσκονταν παντού καθόλη τη διάρκεια της διαδρομής, κι εγώ, ενώ υπέφερα από το υψόμετρο, έπρεπε να ανταποκρίνομαι στους χαιρετισμούς των εκατοντάδων ευγενικών ανθρώπων, των οποίων τόσο η ξενική μας όψη όσο και η πεζοπορική μας εξάρτηση μάλλον τους προκαλούσε το ενδιαφέρον, αλλά ενίοτε και θυμηδία. Η κορυφή ήταν τυλιγμένη σ' ένα πελώριο πυκνό σύννεφο που δεν μας επέτρεψε να θαυμάσουμε τη θέα, ενώ η μυρωδιά και οι καπνοί από την επιτόπου καύση των σκουπιδιών έκανε την ατμόσφαιρα εντελώς αποπνικτική. Η συνεχής ρίψη ισχυρών κροτίδων, έθιμο των εορτών των Χριστουγέννων σε όλη τη Γουατεμάλα, ήταν σαν να επιχειρούσε να δώσει πάλι ζωή στο ηφαίστειο. Την ίδια στιγμή έκαιγαν κεριά, μπροστά

Ηλιοβασίλεμα στο Σαν Χουάν Λα Λαγκούνα.

από τα οποία βρίσκονταν γονυπετείς αρκετοί επισκέπτες που δεν ξέρω αν προσκυνούσαν το ηφαίστειο ή τον χριστιανικό τους Θεό ή και τα δύο συνάμα σε αυτό το περίεργο αμάλγαμα που δημιουργήθηκε στην περιοχή από το πάντρεμα του χριστιανισμού των αποικιοκρατών και των προκολομβιανών λατρευτικών συνηθειών των Μάγια.

Λίμνη Ατιτλάν

Επόμενος προορισμός μας ήταν η λίμνη Ατιτλάν (Atitlán). Το αρχικό σχέδιο ήταν να φτάσουμε εκεί μετά από τριήμερη πεζοπορία που είχαμε κλείσει με το πρακτορείο trekking *Quetzal-trekkers*, αλλά η κόπωσή μου από τα ευτυχώς ελαφρά συμπτώματα της νόσου του υψομέτρου (έμετος, πονοκέφαλος) μας ανάγκασε να αναζητήσουμε μηχανοκίνητα μέσα μετάβασης. Έτσι, το πουλμανάκι που πήραμε από τη Σέλα μάς αποβίβασε μετά από δύομιση ώρες στο λιμνοχώρι του Παναχατσέλ (Panajachel), σημείο εκκίνησης των ταχύπλων προς όλα τα χωριά της λίμνης: Σαντιάγκο Ατιτλάν, Σαν Πέδρο Λα Λαγκούνα, Σαν Χουάν Λα Λαγκούνα, Σάντα

Σαν Πέδρο Λα Λαγκούνα.

Το ξάνανο του Μασιμόν.

Κρουθ Λα Λαγκούνα, Σαν Αντόνιο Παλόπο, Σαν Λούκας Τολιμάν, κ.ά. Εμείς επιλέξαμε το Σαν Χουάν Λα Λαγκούνα (San Juan La Laguna) για τον λόγο ότι θεωρείται από τα λιγότερα τουριστικά. Τα χωριά της λίμνης κατοικούνται ως επί το πλείστον από ιθαγενείς της φυλής Τζουτουχίλ (Tz'utujil), που αριθμούν γύρω στις 100.000 στην περιοχή.

Η προσμονή μας ότι στις όχθες της λίμνης θα συναντούσαμε κάποια γραφικά ψαροχώρια εξανεμίστηκε συντόμως: τα περισσότερα σπίτια είναι φτιαγμένα απότσιμεντόλιθους βαμμένους σε έντονα χρώματα, εκτός ίσως από εκείνα που φτιάχτηκαν με τραπεζικά εμβάσματα Γουατεμαλτέκων που ζουν στις ΗΠΑ, και αυτοί είναι πολλοί. Είναι αλήθεια ότι η Γουατεμάλα δεν διαθέτει γραφικές πόλεις και χωριά. Εντούτοις αυτά ομορφαίνουν από τα παζάρια τους και τα πολύχρωμα υφαντά ρούχα που φορούν οι ιθαγενείς κάτοικοί τους, σε διαφορετικά σχέδια και χρώματα ανάλογα με την κάθε περιοχή. Καταλύσαμε σ' έναν από τους κοιτώνες του συμπαθητικού MayAchiik, ενός μικρού οικολογικού αγροκτήματος αυστριακής ιδιοκτησίας. Μπορεί πολλοί από τους ιδιοκτήτες καταλυμάτων να είναι Ευρωπαίοι ή Βορειοαμερικανοί, εντούτοις το όνομα «Μάγια» δεν λείπει από τις ταμπέλες κανενός καταλύματος, εφόσον φαίνεται να ελκύει τους τουρίστες.

Η επόμενη μέρα προέβλεπε πρωινό εγερτήριο στις 3:30, προκειμένου να ανέβουμε με τον πολύ συμπαθητικό ιθαγενή οδηγό μας στην κορυφή ενός παρακείμενου βουνού που έφερε την ονομασία «Πρόσωπο του Μάγια» (Rostro del Maya) για να δούμε τον ήλιο να ανατέλλει πάνω από τη λίμνη. Την υψομετρική διαφορά των 700μ. που θα μας έφερνε στην κορυφή (2200μ.) την καλύψαμε σε 2 ώρες και 15 λεπτά. Μετά την επιστροφή, θα έπαιρνα μόνος το τρίκυκλο τουκ-τουκ (δημοφιλές μέσο μεταφοράς εντός των χωριών ή μεταξύ των χωριών που δεν απέχουν πολύ μεταξύ τους) μέχρι το τουριστικό Σαν Πέδρο (San Pedro) και στη συνέχεια το ταχύπλοο έως το Σαντιάγκο Ατιτλάν (Santiago Atitlán), έναν τόπο βαμμένο με το αίμα των Μάγια που εκτελέστηκαν από τις κυβερνητικές

δυνάμεις κατά το διάστημα του εμφυλίου. Χαρακτηριστική περίπτωση αποτελεί ο θάνατος 14 ανθρώπων και ο τραυματισμός 21 ακόμη, όταν ο κυβερνητικός στρατός άνοιξε πυρ εναντίον ενός πλήθους άοπλων πολιτών στις 2 Δεκεμβρίου 1990.

Το χωριό ήταν γεμάτο από τουρίστες κι ο λόγος ήταν το τετραήμερο ρεβίβ πάρτι που διε-

Ξαγόταν τις μέρες της Πρωτοχρονιάς. Η δική μου έγνοια ήταν να βρω το «προσκύνημα» του Μασιμόν (Maximón), ενός αμφιλεγόμενου είδους λαϊκού αγίου ή θεότητας που σχετίζεται με την προκολομβιανή θεότητα των Μάγια, Μαμ (Mam), έχοντας όμως δεχθεί επιρροές και από τον ισπανικό καθολικισμό. Ο Μασιμόν αναπαρίσταται από ένα ξύλινο λατρευτικό άγαλμα (ξόανο) και ο τρόπος με τον οποίο είναι ντυμένος μοιάζει περισσότερο με αποκριατική στολή: φορά κουστούμι, πλήθος από γραβάτες, καουμπόικο καπέλο, καπνίζει πούρο, ενώ πάνω του κρέμονται χαρτονομίσματα. Μπροστά του στο πάτωμα καίγονται λευκά κεριά, ενώ στα αφιερώματα συγκαταλέγονται και μπουκάλια αλκοόλ. Το ξόανο του Μασιμόν βρίσκεται σε διαφορετικό σπίτι (Cofradia) κάθε χρόνο, ενώ δεξιά και αριστερά του κάθονται τουλάχιστον δύο άτομα που ονομάζονται Cofrades και μεριμνούν γι' αυτόν και για τα προσκυνήματα.

Καλλιέργειες καλαμποκιού στην Κουτσουματάνες.

Πεζοπορία στην οροσειρά Κουτσουματάνες: Από το Νεμπάχ στο Τόδος Σάντος

Η επόμενη πεζοπορία μας ήταν στην οροσειρά Κουτσουματάνες (Sierra de los Cuchumatanes) στη δυτική Γουατεμάλα, έχοντας ως οδηγό μας τον προσηνή Νταβίντ από το οικογενειακό πρακτορείο trekking «Kaqchikel Tours» (το κόστος της πεζοπορίας ήταν 250 ευρώ ανά άτομο). Η τριήμερη πορεία μας από το Νεμπάχ (Nebaj) στο Τόδος Σάντος (Todos Santos) αποτέλεσε αφορμή για να έρθουμε σε επαφή όχι μόνο με την υπέροχη φύση της περιοχής, αλλά και με τα απομονωμένα χωριά των Μάγια της φυλής Ιξίλ (Ixil), που οι ισπανοί εισβολείς δυσκολεύτηκαν να κατακτήσουν, όταν όμως το έκαναν, δεν άφησαν τίποτα όρθιο. Σύμφωνα με εκτιμήσεις

οργανώσεων για τα ανθρώπινα δικαιώματα, 25.000 από τους 85.000 κατοίκους της περιοχής δολοφονήθηκαν ή εκτοπίστηκαν μεταξύ 1978 και 1983 ως μέρος μιας σειράς συντονισμένων στρατιωτικών επιχειρήσεων του

Ψηλικατζίδικο στα χωριά των Μάγια.

Πεζοπορώντας στην οροσειρά Κουτσουματάνες.

σχολείου, που είχε φτιαχτεί, κατά τα λεγόμενα του οδηγού μας, από μια ισπανική ΜΚΟ, σε ένα απομονωμένο χωριό Μάγια, το Τσορτίς (Chortiz, 3470μ.), το οποίο δεν έχει ηλεκτρικό και ο πλησιέστερος χωματόδρομος βρίσκεται τρεις ώρες μακριά. Η υγρασία ήταν φοβερή, αυτό όμως δεν εμπόδισε τους υπόλοιπους να απολαύσουν τη μικρή ξύλινη σάουνα των Μάγια (chujts) που βρισκόταν κάπου στο ύπαιθρο, προς 15 κετσάλ (1,7 ευρώ) ανά άτομο. Εγώ κοιτούσα εκστασιασμένος το ρυτιδιασμένο πρόσωπο μιας υπέργηρης ιθαγενούς ντυμένης στα κόκκινα, αλλά ούτε λόγος για φωτογραφία! Είναι κάτι που οι Μάγια δεν θέλουν με τίποτα. Άλλωστε, πού διάθεση από τη μεριά τους για πολλές οικειότητες με τους γκρίνγκος!

Ξεκινήσαμε την επομένη το πρωί με καθαρό ουρανό, πράγμα που μας βοήθησε να απολαύσουμε το υπέροχο τοπίο, που διαρκώς άλλαζε: τότε βραχώδες, τότε επίπεδο, βο-

κυβερνητικού στρατού για την εξάλειψη της δράσης των ανταρτών. Σημείο αφετηρίας της πεζοπορίας μας ήταν το χωριό Ακούλ (Acul, 1900μ.), κατεστραμμένο από τον εθνικό στρατό κατά τον εμφύλιο πόλεμο και ξανακτισμένο από την κυβέρνηση το 1983 ως χωριό-πρότυπο και για άλλους οικισμούς που είχαν την ίδια τύχη. Στο Hostal Doña Magdalena, όπου καταλύσαμε, είχαμε την ευκαιρία να γνωρίσουμε την υπερδραστήρια κυρία Μαγκνταλένα και να γευτούμε το υπέροχο τυρί της περιοχής. Την επόμενη μέρα, πεζοπορώντας με ψιλόβροχο μέσα από δάση με ψηλά κωνοφόρα, καταλύσαμε σε ένα δωμάτιο-ξενώνα, στον περιφραγμένο χώρο του

σκοτόπιοι που εναλλάσσονταν με πλαγιές σπαρμένες με καλαμπόκι, παιδιά που φύλαγαν τα κοπάδια των προβάτων ξαπλωμένα, φτωχικές

Καλλιεργητές καλαμποκιού.

Οι βάρρες του Σεμούκ Τσαμπέι.

ξύλινες οικίες χωρικών με γουρούνια και λίγα πουλερικά που έβοσκαν στα πέριξ, απαραίτητα για την επιβίωσή τους. Διανυκτερεύσαμε στο ισόγειο ενός σπιτιού στο χωριό Λα Βεντόσα (La Ventosa, 3000μ.). Σταματήσαμε την αρχική μας γκρίνια για τα σχεδόν ανύπαρκτα στρώματα που είχαν σχήμα V από την πολυχρησία ή την εξωτερική τουαλέτα που δεν ήταν παρά δυο τάβλες τοποθετημένες στο παμβρώμικο δάπεδο, όταν είδαμε τις συνθήκες στις οποίες διαβιούσαν οι ίδιοι οι οικοδεσπότες μας. Εντούτοις, στο δωμάτιο, όπως και στο υπόλοιπο σπίτι, φιγούραραν στους τοίχους σύντομα χωρία από την Αγία Γραφή που ευχαριστούσαν τον Θεό για τα αγαθά και τη χαρά που τους έδινε. Και αυτό συνέβαινε όχι μόνο εκεί, αλλά παντού στη Γουατεμάλα, σε κάθε σπίτι, σε κάθε παρμπρίζ αυτοκινήτου. Κάποιες φορές, η ελπίδα αποζητά κάποιον θεό για να συνεχίσει να υπάρχει...

Την επόμενη μέρα, μετά από μόλις μιάμιση ώρα διαδρομής, φτάσαμε στην ψηλότερη κορυφή της οροσειράς Κουτσουματάνες (La Torre, 3823μ.), από την οποία μπορούσαμε να δούμε 11 ηφαιστεια στον ορίζοντα. Αφού περάσαμε μέσα από το δάσος La Macheta, καταλήξαμε

λίγο πριν από το Τόδος Σάντος περί τη μία το μεσημέρι, απ' όπου πήραμε το λεωφορείο (βαν) της γραμμής για την πόλη του Χουεχουετανάνγκο (Huehuetenango). Σκοπός μας ήταν να πάρουμε στις 5:30 το πρωί της επόμενης μέρας το λεωφορείο για το Κομπάν (Cobán) και αμέσως μετά για το Λανκίν (Lanquín). Πριν δώσουμε μάχη με τους ντόπιους για μια θέση σε ένα πουλμανάκι όπου μετά βίας χωρούσαν 12 άτομα, αλλά έπρεπε να στριμωχτούν τουλάχιστον 20, είχαμε την ευκαιρία να πάρουμε μια ενδιαφέρουσα γεύση από την πρωινή ζωή ενός σταθμού λεωφορείων που ήταν ταυτόχρονα και λαχαναγορά.

Όταν το λεωφορείο θα άφηνε πίσω του τα τελευταία μέτρα ασφάλτου για να συνεχίσει πλέον σε κακό χωματόδρομο, το τοπίο θα μας αποζημίωνε με το παραπάνω. Τα βουνά με τα ψηλά κωνοφόρα δένδρα θα έδιναν τη θέση τους σε τροπικά δάση. Φτάσαμε στο Κομπάν μετά από 7 ώρες, για να συνεχίσουμε για άλλες δυόμισι με ένα άθλιο minibus μέχρι το Λανκίν, όπου καταλύσαμε σε μια από τις καλαμοσκεπείς καλύβες του Hostal Vista Verde. Όλα έμοιαζαν ειδυλλιακά μέχρι που άρχισε να λει-

τουργεί η παρακείμενη γεννήτρια πετρελαίου που ηλεκτροδοτούσε το ξενοδοχείο, το οποίο είχε ρεύμα μόνο από τις 5 μ.μ. έως τις 12 μ.μ. Αρχικά χαρήκαμε που αυτή τη φορά το κατάλυμα ανήκε σε μια γυναίκα ιθαγενή και όχι σε κάποιον εύπορο ξένο. Η χαρά μας όμως εξανεμίστηκε όταν ο υπάλληλος στη ρεσεψιόν άρχισε να μας μιλά για τις εργασιακές συνθήκες στη συγκεκριμένη επιχείρηση.

Σεμούκ Τσαμπέι

Ο λόγος της επίσκεψής μας στο Λανκίν ήταν για να δούμε και να κολυμπήσουμε στις περίφημες ασβεστολιθικές βάθρες του Σεμούκ Τσαμπέι (Semuc Champey). Έτσι, την επομένη βρεθήκαμε πάνω στην καρότσα ενός ημιφορτηγού Toyota μαζί με πολλούς άλλους τουρίστες, προκειμένου να καλύψουμε τα 10 χιλιόμετρα κατηφορικού χωματόδρομου που θα μας έφερνε κοντά σε αυτό το καταπληκτικό μνημείο της φύσης. Βέβαια, εκτός από τις βάθρες, έχει ενδιαφέρον να επισκεφθεί κανείς το υδάτινο σπήλαιο Κ'αν Βα με τους λαβυρινθώδεις διαδρόμους, τους παράξενους σχηματισμούς από σταλακτίτες και σταλαγμίτες και τους μικρούς καταρράκτες. Απαραίτητο αξεσουάρ το μαγιά, καθότι στη διάρκεια της περιήγησης ο επισκέπτης βρίσκεται μέσα στο νερό, αλλά και κάποιο είδος παπουτσιού, καθότι οι επιφάνειες των βράχων είναι κοφτερές. Η επίσκεψη στο σπήλαιο είχε διάρκεια περίπου μια ώρα. Αφού στεγνώσαμε, πήραμε το γλιστερό μονοπάτι μέσα από το τροπικό δάσος, για να φτάσουμε σε περίπου 45 λεπτά στο σημείο παρατήρησης Ελ Μιραδόρ (El Mirador). Εκεί μπορεί κανείς να θαυμάσει και να φωτογραφίσει από ψηλά τις αλληπάλληλες βάθρες που σχηματίζει το ποτάμι, καθώς και την οργιώδη τροπική βλάστηση της περιοχής. Στη συνέχεια, κατεβήκαμε και κολυμπήσαμε στα τρικούάζ νερά των 6 μικρών λιμνών. Σε περίπτωση που κά-

ποιος προτιμήσει να επισκεφθεί το Σεμούκ με γκρουπ και οδηγό, το όλο πακέτο στοιχίζει 160 κετσάλ (20 ευρώ).

Τικάλ

Επόμενος σταθμός μας ήταν το χωριό Ελ Ρεμάτε (El Remate) στη λίμνη Πετέν Ιτσά (Petén Itzá). Το ταξίδι από το Λαρκίν στη Σάντα Έλενα (Santa Elena) και από εκεί στο Ελ Ρεμάτε διαρκεί περίπου 9 ώρες. Το παρήγορο είναι ότι όσο κανείς μετακινείται ανατολικά, οι αυτοκινητόδρομοι παύουν να σκαρφαλώνουν ή να κατηφορίζουν διαρκώς ψηλά βουνά, με αποτέλεσμα οι στροφές να λιγοστεύουν, το τοπίο να γίνεται επίπεδο και το κλίμα πιο θερμό. Σκοπός της μετάβασής μας στο Ελ Ρεμάτε ήταν η επίσκεψη του σπουδαιότερου αρχαιολογικού χώρου της Γουατεμάλας, του Τικάλ (Tikal). Και εδώ θελήσαμε να αποφύγουμε την τουριστική Φλόρες (Flores) και να καταλύσουμε σε ένα πιο ήσυχο χωριό της λίμνης, το οποίο άλλωστε είναι και πιο

Ο ναός II στο Τικάλ.

Ο ναός Ι στην κεντρική πλατεία του Τικάλ.

κοντά στο Τικάλ. Το βράδυ φάγαμε αξιοπρεπώς στο μικρό ιταλικό εστιατόριο Las Orquídeas. Αναχωρήσαμε για το Τικάλ στις 5:30 το πρωί και επιστρέψαμε νωρίς το απόγευμα, χρόνος που αρκεί για να επισκεφθεί κανείς τα μνημεία χωρίς βιασύνη. Στα 50 κετσάλ (6 ευρώ) του μετ' επιστροφής εισιτηρίου του λεωφορείου θα πρέπει να προσθέσει κανείς και άλλα τόσα για την είσοδο στον αρχαιολογικό χώρο. Εδώ είναι απαραίτητο το εντομοαπωθητικό σπρέι, παρόλο που τα πράγματα ήταν πολύ καλύτερα απ' ό,τι μας είχαν περιγράψει. Ε, και μια ατομική κουνουπιέρα για τα ξενοδοχεία της περιοχής, την οποία μπορεί να αγοράσει κανείς στην Ελλάδα για περίπου 20 ευρώ, δεν είναι κακή ιδέα.

Το Τικάλ βρίσκεται στο βορειοανατολικό μέρος της χώρας, κοντά στα σύνορα με το Μεξικό και το Μπελίζε. Υπήρξε μια από τις ισχυρότερες πόλεις-κράτη των αρχαίων Μάγια. Ο ανασκαμμένος χώρος των επιβλητικών ναών και πυραμίδων, που κάποιοι από αυτούς ξεπερνούν τα 60μ., περιβάλλεται από το Εθνικό Πάρκο του Τικάλ. Πρόκειται για ένα προστατευόμενο τροπικό δάσος 576 τετραγωνικών χιλιομέτρων, εντός του οποίου διαβιούν πάνω από 100 είδη

θηλαστικών, όπως αραχνοπίθηκοι, τζάγκουαρ, κοάτι, αγριόχοιροι, κ.ά., 330 είδη πτηνών, όπως τουκάν, μαυρόγυπες, παπαγάλοι, κιτρινοπούλια, κ.ά., καθώς και 2000 είδη σπερματοφύτων. Από το 1979, η προκολομβιανή πόλη του Τικάλ περιλαμβάνεται στον κατάλογο Μνημείων Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO.

Αν και οι πρώτοι κάτοικοί του χρονολογούνται στα 900 π.Χ., δεν ήταν παρά μόνο περίπου το 250 π.Χ. όταν τα πρώτα λατρευτικά οικοδομήματα (μια μικρή πυραμίδα και κάποια ιερά) άρχισαν να ανεγείρονται, μετά την κατάρρευση του Ελ Μιραδόρ (El Mirador). Στα επόμενα 200 χρόνια η αρχιτεκτονική της πόλης εξελίχθηκε σημαντικά, καθώς η μεγάλη πυραμίδα έφτασε τα 30 μέτρα και οι πλευρές της διακοσμήθηκαν με μάσκες. Περίπου το 90 μ.Χ. ο Yax Ehb' Yok εγκαθίδρυσε την πρώτη δυναστεία. Το 378 μ.Χ. το Τικάλ, που κατέστη σύμμαχος με το Τεοτιουακάν (Teotihuacán), τη σημαντικότερη και μεγαλύτερη προκολομβιανή πόλη του Μεξικού, κατέλαβε το γειτονικό Ουαξακτούν (Oxaxactun), κάτι που του επέτρεψε να κυριαρχήσει στην περιοχή του Πετέν για τα επόμενα 500 χρόνια. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, κατέστη

Οι βάθρες Σιέτε Αλτάρες στο Λιβινγκστον.

Στον ποταμό Ρίο Ντούλτσε.

Στην παραλία του Λιβινγκστον στην Καραϊβική.

μία από τις πλέον μεγαλοπρεπείς πόλεις-κράτη των Μάγια, μέσω ενός προγράμματος ανοικοδόμησης, το οποίο περιελάμβανε τον ριζικό επανασχεδιασμό της Βόρειας Ακρόπολης και την ανακαίνιση των σημαντικότερων ιερών της

πόλης. Παρά την ήττα που υπέστη το Τικάλ από το Καρακόλ (Caracol) με την υποστήριξη του Καλακμούλ (Calakmul) το 562 μ.Χ. (ήττα που δεν απέτρεψε την κατασκευή του Ναού V, που πρέπει να χτίστηκε το διάστημα μεταξύ του 550 και 650 μ.Χ. και έχει ύψος 57μ.), το Τικάλ κατάφερε στα τέλη του 7^{ου} αιώνα να ξαναβρεί τη χαμένη του αίγλη κάτω από την κυριαρχία του Jasaw Chan K'awil (682-734 μ.Χ.). Κατά τη διάρκεια της κυριαρχίας του, οι κυριότερες λατρευτικές περιοχές, η Δυτική Πλατεία και η Βόρεια Ακρόπολη, σχεδιάστηκαν εκ νέου μετά τις καταστροφές που είχαν υποστεί από το Καλακμούλ και το Καρακόλ. Την ίδια περίοδο κατασκευάστηκε ο Ναός II ή «Ναός της Μάσκας» (38μ.), όπου το ξυλόγλυπτο υπέρθυρό του εικάζεται ότι απεικονίζει τη σύζυγό του. Ο Ναός IV πρέπει να κατασκευάστηκε περί το 740 μ.Χ. και έχει ύψος 70μ. Ο επισκέπτης μπορεί να ανέβει από ξύλινη σκάλα στην κορυφή του και να απολαύσει την υπέροχη θέα του τροπικού δάσους και των υπόλοιπων ναών που ξεπροβάλλουν μέσα από αυτό. Στα 100 χρόνια μετά τον θάνατό του, χτίστηκαν τα κυριότερα μνημεία του Τικάλ. Ο γιος του Yik'in Chan K'awiil, που ανήλθε στο θρόνο το 734 μ.Χ., ενταφίασε τον πατέρα του στον Ναό I, που ονομάζεται και «Ναός του Μεγάλου Ιαγουάρου» και έχει ύψος 47 μέτρα. Επίσης κατασκεύασε τον Ναό VI (25μ.) που είναι γνωστός και ως «Ναός των Επιγραφών» επειδή φέρει στην κορυφή του τη μεγαλύτερη ιερογλυφική επιγραφή στο Τικάλ ύψους 12,5μ.. Ο Ναός III (περίπου 55μ.) πρέπει να χτίστηκε γύρω στα 810 μ.Χ.

Την εποχή αυτή, που αποτέλεσε το απόγειο της κλασικής περιόδου, το Τικάλ είχε περί τους 100.000 κατοίκους. Στις αρχές του 9^{ου} αιώνα εμφανίστηκαν τα πρώτα σοβαρά σημάδια παρακαμής, που πιθανόν να οφειλονταν σε ξηρασία. Το τελευταίο μνημείο της πόλης που έχει καταγραφεί, η Στήλη 24, ολοκληρώθηκε το 869 μ.Χ. Το τι ακριβώς επέφερε την τελική πτώση του Τικάλ παραμένει ένα μυστήριο. Πάντως, είναι γνωστό ότι μέχρι το τέλος του 10^{ου} αιώνα, οι κάτοικοι του το είχαν εγκαταλείψει εντελώς. Δεν ήταν παρά το 1848, όταν μια κυβερνητική αποστολή, προεξάρχοντος του Μοντέστο Μέντες (Modesto Méndez), θα ανακαλύψει το ξεχασμένο για πάνω

Τοπίο στο Ρίο Ντούλσε.

από 800 χρόνια Τικάλ. Οι ανασκαφές ξεκίνησαν το 1956 από ομάδα αρχαιολόγων του Πανεπιστημίου της Πενσυλβάνια και του Ινστιτούτου Ανθρωπολογίας της Γουατεμάλας. Ενώ οι κύριες ανασκαφές ολοκληρώθηκαν το 1984, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ένα μεγάλο μέρος της αρχαίας πόλης παραμένει θαμμένο κάτω από τις ρίζες του τροπικού δάσους.

Από το Ρίο Ντούλσε στο Λίβινγκστον

Την επομένη το πρωί πήραμε το λεωφορείο από τη Σάντα Έλενα για το Ρίο Ντούλσε (Río Dulce), πολύβουο μικρό λιμάνι στη μεγαλύτερη λίμνη της Γουατεμάλας, την Ισαμπάλ (Izabal), και από εκεί τη βενζινοκίνητη λέμβο για το Λίβινγκστον (Livingston), τελευταίο προορισμό του ταξιδιού μας. Ο ποταμός Ρίο Ντούλσε, που διασχίσαμε, συνδέει τη λίμνη Ισαμπάλ με την Καραϊβική. Δεξιά και αριστερά του ποταμού εκτείνεται πυκνόφυτο τροπικό δάσος, εκπληκτικής ομορφιάς, με χιλιάδες πουλιά (πελεκάνους, ερωδιούς, κορμράνους, κ.λπ.) να κάθονται στα κλαδιά των

δένδρων ή να πετούν ακριβώς πάνω από την επιφάνεια του νερού. Μέρος του δάσους ριζοβολεί μέσα στο νερό. Στην άκρη της ζούγκλας, ακριβώς δίπλα στο νερό ή πάνω σε πασσάλους, βρίσκονται τόσο οι βίλες των πλουσίων Γουατεμαλτέκων ή οι ξύλινες τουριστικές μονάδες όσο και οι φτωχές καλύβες των ιθαγενών. Η συγκεκριμένη διαδρομή (43χλμ.), διάρκειας περίπου μιάμισης ώρας, ήταν πραγματικά ένας επίγειος παράδεισος. Το τελευταίο κομμάτι της διαδρομής διέρχεται μέσα από το φαράγγι του Ρίο Ντούλσε, που το ύψος του φτάνει τα 90 μέτρα, ενώ έχει στα δεξιά του το Εθνικό Πάρκο Ρίο Ντούλσε. Το γραφικό και πολύχρωμο Λίβινγκστον, που είναι χτισμένο στο σημείο όπου ο ποταμός συναντά την Καραϊβική Θάλασσα, είναι πατρίδα των Γκαριφούνα, της μοναδικής αφροαμερικανικής κοινότητας στη Γουατεμάλα. Οι Γκαριφούνα έφτασαν στην περιοχή το 1635 από τη Νιγηρία, όταν οι δύο ισπανικές караβέλες που τους μετέφεραν ως σκλάβους ναυάγησε στο νησί του Αγίου Βικέντιου.

Στο Λίβινγκστον καταλύσαμε στο μικρό οικογενειακό ξενοδοχείο Casa Escondida, που είχε ωραία θέα και εξυπηρετικούς ιδιοκτήτες

Στο Ρίο Ντούλτσε καθοδόν προς το Λίβινγκστον.

αλλά ήταν αρκετά ακριβό για τα δεδομένα της Γουατεμάλας (40 ευρώ τη μέρα). Χωρίς να έχουμε χρόνο να δούμε πολλά πράγματα, ιδιαίτερο ενδιαφέρον είχε το περπάτημα κατά μήκος της αμμουδεράς, κατάφυτης από φοινικές και γεμάτης από πλήθος πουλιών παραλίας, η οποία ξεκινά αμέσως μετά το ξενοδοχείο Salvador Gaviota, που βρίσκεται αριστερά της μικρής πόλης του Λίβινγκστον και καταλήγει στις βάθρες Σιέτε Αλτάρες (Siete Altares). Σε περίπτωση που κάποιος δεν θέλει να περπατήσει 5χλμ. από το Λίβινγκστον, μπορεί να πάρει ένα τουκ-τουκ, το οποίο κοστίζει 5 κετσάλ (0,60 ευρώ) ανά άτομο, μέχρι το ξενοδοχείο και να ξεκινήσει από εκεί το περπάτημα. Την επομένη το πρωί, η βενζινακάτος της γραμμής μάς μετέφερε από το Λίβινγκστον στο Πόρτο Μπαριος (Porto Barrios), απ' όπου πήραμε το πολυτελές λεωφορείο (120 κετσάλ – 13 ευρώ) της επιστροφής στην Πόλη της Γουατεμάλας. Η διαδρομή των 5 ωρών θα διαρκούσε εντέλει 9 λόγω των έργων οδοποιίας.

Η 18ήμερη παραμονή μας στη Γουατεμάλα κόστισε περίπου 1100 ευρώ κατ' άτομο συν τα αεροπορικά εισιτήρια (670 ευρώ από Άμστερνταμ). Βίζα για την είσοδο στη χώρα δεν απαιτείται. Επισκεφθήκαμε

την πραγματικά φθηνή αυτή χώρα κατά την ξηρή περίοδο, την περίοδο των εορτών, όπου η θερμοκρασία στα δυτικά της χώρας λόγω υψομέτρου κυμαινόταν μεταξύ 18° και 26°C, ενώ στα ανατολικά η θερμοκρασία ήταν σαφώς υψηλότερη. Παρά τα όσα είχαμε ακούσει και διαβάσει, δεν αντιμετωπίσαμε κανένα πρόβλημα ασφάλειας. Στις πόλεις δεν δυσκολευτήκαμε σε καμία περίπτωση να βρούμε τράπεζες για ν' αλλάξουμε χρήματα ή να σηκώσουμε από ΑΤΜ. Το ταξίδι σχεδίασε με κάθε λεπτομέρεια ο

συνταξιδιώτης μου Βασίλης Θ., τον οποίο ευχαριστώ θερμά.² ▀

1. Κώστας Ζυρίνης, «Γουατεμάλα», περ. *Γεωτρόπιο, Ελευθεροτυπία*, τχ. 103, 30 Μαρτίου 2002.

2. Θα ήθελα να ευχαριστήσω την Αλεξάνδρα Μακροπούλου, που επιμελήθηκε γλωσσικά το παρόν κείμενο.

Συνάντηση με παιδιά στην οροσειρά Κουτσουματάνες.

ΦΥΣΙΟΛΑΤΡΙΚΟΙ ΟΡΙΖΟΝΤΕΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2019 ΤΕΥΧΟΣ 264

ΧΡΟΝΙΑ ΠΟΑ 1949 - 2019

Πεζοπορία | Ορειβάσια | Αναρρίχηση | Ποδηλασία | Canyoning | Σπηλαιολογία | Ορειβατικό Σκι